

The National Credit Act and the National Credit Regulator

the dti
Department:
Trade and Industry
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Setswana

1

Molao wa Bosetšhaba wa Dikoloto

Molao 34 wa 2005

Maikaelelo a Molao o ke go isa kwa pele le go tswelletsa boitekanelo jwa loago le ikonomi tsa MaAfrika Borwa, go isa kwa pele mmaraka le botsayakarolo intaseteri jwa theko le thekiso ya dikuno jo bo amanang le sekoloto, mmaraka o o lekalekanang, o o seng bofitlha, o o nang le kgonagalo ya kgaisano, o o tsweleng, o o nang le maikarabelo, o o nonofileng, o o kgonang go fitlhelesega, le go sireletsa badirisi.

O DUMELETSWE ke Mopresidente ka la 10 Mopitlwe 2006

Letlha la tshimologo: 1 Seetebosigo 2006

Molao o tlhoma Molaodi wa Bosetšhaba wa Dikoloto (NCR) go neelana ka thuto, go kwadisa batsayakarolo ba makala a dikoloto, go fetsetsa dikgetsi kwa Lekgotleng la Bosetšhaba la Badirisi go bona dikotlhao tse di maleba, go tswelletsa tharabololo e e seng ya semmuso ya dikganetsano, go batlisisa dingongorego le go netefatsa kobamelo ya Molao.

Maikaelelo a Molao wa Bosetšhaba wa Dikoloto

- Go tswelletsa mmaraka oo netefatsang tekatekano le go sa kgetholole ka go netefatsa phitlhelelo ya sekoloto sa badirisi, lebaka legolo e le go dira gore go nne le molawana wa kakaretso wa sekoloto sa badirisi le tokafalo ya seemo sa tshedimisetso ya badirisi;
- Go tswelletsa maatlafatso a ikonomi ya bantsho le tshwanelo ya go rua mo makaleng a dikoloto;
- Go kganela mekgwatiriso e e rileng e e gobeletang ya sekoloto le ya papatso ya sekoloto;
- Go tswelletsa kabo le tiriso tse di nang le maikarabelo tsa sekoloto, mme mo lebakeng leo go thibela kabo e e botlhaswa ya sekoloto;
- Go dira gore go nne le thulaganyetso-sešwa ya sekoloto mo mabakeng a go nna mo sekolotong se se feteletseng;
- Go laola tshedimisetso ya dibiro tsa dikoloto;
- Go dira gore go nne le kwadiso ya dibiro tsa dikoloto, batlamedi ba sekoloto le ditirelo tsa kgakololo ya dikoloto;
- Go tlhoma mekgwatlwaelo le seemo sa bosetšhaba se se amanang le dikoloto tsa badirisi;
- Go tswelletsa letlhomeso le le tlhomameng la kgapeletso ya kobamelo le le amanang le dikoloto tsa badirisi;
- Go tlhoma Molaodi wa Bosetšhaba wa Dikoloto le Lekgotla la Bosetšhaba la Badirisi;
- Go fedisa Molao wa Mokgwatiriso wa kadimisano ya madi ka dikelo le merokotso e e kwa godimo, 1968, le Molao wa Ditumelano tsa Sekoloto 1980; le go tlhokomela dikgetsi tse dingwe tse di amegang.

2

Dintlha tsa botlhokwa tsa Molao wa Bosetšhaba wa Diko loto

- Puo e e mo ditumelanong tsa dikoloto e tshwanetse go nna botlhofo ebile e tlhaganyeseg;
 - Go tshwanetse ga fiwa dikhotheišene mo ditumelanong tsotlhe, tse di tlamang malatsi a le 5 a kgwebo;
 - Papatso e tshwanetse go nna le tshedimisetso e e tlhalositsweng ka botlalo mo tlhwatlhweng ya sekoloto;
 - Dithekiso tsa sekoloto kwa ntlong ya motho kgotsa kwa lefelotirong di lekanyeditswe ka tsela e e gagametseng;
 - Go tshwanetse ga tlamelwa ka mabaka fa kopo ya sekoloto e gannwe;
 - Go laolwa tlhatlhosho ka go itirisa ya tekanyetso ya sekoloto e entseng e le teng;
 - Go thibela kadimisano e e botlhaswa;
 - Merokotso le dituelo di a laolwa mo ditumelanong tsotlhe, go akaretsa le dikadimo tse dinnye;
 - Dibiro tsa dikoloto di a laolwa mme badirisi ba na le tshwanelo ya go nna le rekoto e e sa duelelweng ya dikoloto gangwe ka ngwaga;
 - Kgakololo ya sekoloto e itsisiwe go dira gore go nne le thulaganyetso-sešwa ya dikoloto mo badirising ba ba mo sekolotong se se feteletseng.

Seabe sa Molaodi wa Bosetšhaba (NCR) wa Dikoloto ke eng?

Molaodi wa Bosetšhaba wa Dikoloto o tshwanetse:

- Go batlisisa mmaraka wa sekoloto le go tlhokomela phitlhelelo le tlhwatlhwa ya sekoloto go supa mabaka a a amang le go nyenyefatsa phitlhelelo ya sekoloto, bokgoni jwa go nna mo kgaisanong le tshireletso ya badirisi ba sekoloto;
- Go amogela le go batlisisa dingongorego le go netefatsa gore ditshwanelo tsa badirisi di a sirelediwa; le
- Go netefatsa kobamelo ya Molao le go tsaya dikgato kगतलhanong le ditheo tse di tloang molao.

Lekgotla la Bosetšhaba la Badirisi ke eng?

Lekgotla le ke setheo se se kwa thoko se se ikemetseng sa Molaodi wa Bosetšhaba wa Dikoloto (NCR). Lekgotla le na le Modulasetilo le maloko a mangwe a le bonnye 10.

Lekgotla le utlwa dikgetsi tsa go sa obamele Molao mme le ka diragatsa dikotlhao tse di latelang malebana le Karolo 150, sekao, le ka emisa nakwana kgotsa go phimola kwadiso ya moikwadisi, le ka laela gore modirisi a duelwe boleng jwa madi a a kwa ntle ga selekanyo sa palogotlhe, e ka rebola ditefiso le go tlamela paakanyo go badirisi, jalo le jalo.

3

Lotseno			
	Le le solofetsweng	La mannete	Pharologano
Mogôlo			
Lotseno la Molekane wa lenyalo			
Bonase			
Morokotso			
Lotseno la Peeletso			
Palogotlhe			
Ditshenyegelo			
Rente/Kadimo ya sekoloto sa ntlo			
Enšorense			
Lookwane/Tirelo			
Dituediso tsa Banka			
Dikerosari			
Diaparo			
Tlhokomelo ya Ngwana			
Motlakase			
Boitumediso			
Dikadimo			
Dipoloko			
Tsa kalafi/Meno			
Mogala			
Palogotlhe			

O ka ikgolaganya jang le Molaodi wa Bosetšhaba wa Dikoloto (NCR)?

- **Toll share:** 0860 627 627 or 0860 NCR NCR
- **Dintlha tsa kwadiso:** (011) 554 2600
- **Imeile ya dipotso:** info@ncr.org.za
kgotsa ya **Dingongorego tsa Kakaretso** complaints@ncr.org.za
kgotsa **Dingongorego tsa Kgakololo ya Sekoloto** dccomplaints@ncr.org.za
kgotsa **Go kopa Wekešopo** workshops@ncr.org.za
- **Webosaete:** www.ncr.org.za

4

Badirisi ba bona jang thuso?

Badirisi ba ka etela Molaodi wa Bosetšhaba wa Dikoloto (NCR) go bona kgakololo kgotsa thuso ya tiriso nngwe le nngwe ya dikoloto e e welang mo tlase ga Molao wa Bosetšhaba wa Dikoloto. Molaodi wa Bosetšhaba wa Dikoloto (NCR) a ka thusa gape badirisi ka dintlha tse di amanang le dibiro tsa dikoloto kgotsa tshedimisetso ya sekoloto le kgakololo ya dikoloto.

Badirisi ba ka nna gape ba golagana le ditheo tse di latelang tse di nang le kitso ya boitseanape ka mefuta e e rileng ya dingongorego:-

- **Ombudsman wa Ditirelo tsa Banka (0860 800 900)** o samagana le dingongorego tse di amanang le dibanka;
- **Ombudsman wa Tshedimisetso ya Dikoloto (0861 662 837)** o samagana le dingongorego tse di amanang le dibiro tsotlhe tsa dikoloto kgotsa tshedimisetso ya dibiro tsa dikoloto;
- **Directorates tsa Porofense tsa Merero ya Badirisi** di samagana le dingongorego ka kakaretso tsa badirisi.

Molaodi wa Bosetšhaba wa Dikoloto (NCR) o tla gokagana le Maphata a Porofense a Merero ya Badirisi, Ombudsman wa Banka le Ombudsman wa Tshedimisetso ya Dikoloto go netefatsa gore badirisi ba tlamelwa ka thuso e e nonofileng.

Ke ditiriso dife tse di welang mo tlase ga Molao?

- Dikadimo le dikoloto tse dingwe go tswa mo dibankeng, go akaretsa dipeeelo tsa kadimo tse dikgolo, dikgôgô tsa madi a a fetang a motho o nang le one mo akhaontong, dikarata tsa theko ka sekoloto, go duelela dirori le tuelelo epe e nngwe ya sebele;
- Tuelelo ya fenitšhara, diakhaonto tsa diaparo le mofuta ope o mongwe wa sekoloto go tswa mo barekising;
- Dikadimo tse dinnye le ditiriso tsa dikadimo tse di nang le tshireletso ya sekoloto ya gore fa moadimi a sa duele moadimisi o tlaa tsaya thoto ya gagwe e a e dirisitseng jaaka tshireletso;
- Mofuta ope o mongwe wa sekoloto kgotsa kadimo o o neelwang modirisi.

Molao wa paakanyo wa bosetšhaba wa dikoloto o kaya eng mo go wena modirisi?

Molao wa paakanyo wa Bosetšhaba 19 wa 2014 le Melawana e samagana le merero e le mmalwa, go akaretsa:

5

Go tloswa go go tswelletseng ga tshedimisetso e e bosula fa modirisi a sena go duela madi otlhe a sekoloto seo

- Fa o duetse sekoloto sa gago ka botlalo, motlamedi wa sekoloto o tshwanetse, mo malatsing a le 7 morago ga tuelo ya gago, go ntšhwafatsa tshedimisetso e kwa dibirong tsotlhe tse di kwadisitsweng tsa dikoloto.
- Dibiro tsa dikoloto di tshwanetse go ntsha kwadiso epe e e bosula mo malatsing a le 7 morago ga go amogela tshedimisetso go tswa mo go motlamedi wa dikoloto yo o mo duetseng mading otlhe a sekoloto ka botlalo.
- Fa motlamedi wa dikoloto a palelwa ke go ntšhwafatsa tshedimisetso malebana le sekoloto se se duetsweng sotlhe ka botlalo ke modirisi, jalo modirisi a ka tsenya ngongorego le Molaodi wa Bosetšhaba wa Dikoloto.

Mokgwatiriso o montšhwa wa tlhatlhubo ya bokgoni jwa go duela o o sa tswang go itsisiwe

Tlhatlhubo ya bokgoni jwa go duela ke eng?

Se ke tlhatlhubo kgotsa teko e e dirisiwang ke motlamedi wa dikoloto go tlhotlhomisa gore a modirisi o kgona go duela kgotsa go tsaya le go duela gape sekoloto kwa ntle ga go nna mo sekolong se se feteletseng.

- Mokgwatiriso wa tlhatlhubo ya bokgoni jwa go duela e tlama batlamedi botlhe ba sekoloto.
- Batlamedi ba sekoloto ba tlamegile go dira ditlhatlhubo tsa bokgoni jwa go duela e e maleba pele ga ba aba sekoloto.
- Modirisi o tlamegile go senolela le go neela motlamedi wa sekoloto sesupo se se maleba gore motlamedi wa sekoloto a kgone go dira tlhatlhubo ya bokgoni jwa go duela.
- Motlamedi wa sekoloto o tshwanetse go tsaya dikgato tse di maleba go netefatsa gore modirisi o tlhologanya ditshwanelo, maitlamo, dikotsi le ditshenyegelo tse di golaganngwang le tumelano ya sekoloto.

Go tlhatlhuba ka tsela e e maleba maemo a modirisi a ditšhelele, motlamedi wa sekoloto o tshwanetse:

- Go akanyetsa lotseno la pele ga ditloso la modirisi, dikgôgô tsa semolao, palogotlhe ya madi a motho o a tlhokang go tshela ya palotlase le maitlamo a mangwe a sekoloto.
- Go kopa diseteitemente tsa dikgwedi tse tharo tsa banka kgotsa diselipi tsa mogôlo (ditokomane tsa kwa tshimologong kgotsa dikhopi tse di kannweng).

6

- Go akanyetsa hisetori ya modirisi ya tuelo ya sekoloto.
- Go dira tlhatlhubo e mo malatsing a le 7 a kgwebo pele ga go rebola sekoloto kgotsa go oketsa tekanyetso e e ntseng e le teng ya sekoloto, kgotsa mo malatsing a le 14 a kgwebo mo dikadimong tsa go reka ntle.

Fa modirisi a sa itumelela poelo ya tlhatlhubo, a ka tsenya ngongorego kwa go motlamedi wa sekoloto, mme morago ga moo modirisi a ka fetsetsa ngongorego kwa NCR fa a sa itumelela poelo ya tsamaiso ka motlamedi wa sekoloto.

Go thibela thekiso le kopo ya tuelo ya sekoloto se se sa duelweng gonne se feta dingwaga tse tharo kgotsa sa “bogologolo”

Sekoloto se se sa duelweng gonne se feta dingwaga tse tharo kgotsa “sekoloto sa bogologolo” ke fa:

- Mo dingwageng tse 3 tse di fetileng tse di latelang motlamedi wa sekoloto ga a ise a go romelele tagafara ya sekoloto se;
- Mo dingwageng tse 3 tse di fetileng tse di latelang ga o ise o amogele sekoloto ka tlhaletsano ya molomo kgotsa e e kwadilweng; le/kgotsa
- Ga o ise o dire tuelo epe kgotsa tsholofetso epe ya tuelo mo sekolong se se saletseng kwa morago

Ela tlhoko gore: Fa mabaka a a fa godimo a fitlhelletswe jalo sekoloto ga se duelwe ka ntlha ya fa se fetile dingwaga tse tharo. Ga o a tlamega semolao go duela sekoloto se ebile se ka se kgone go tsosolosiwa.

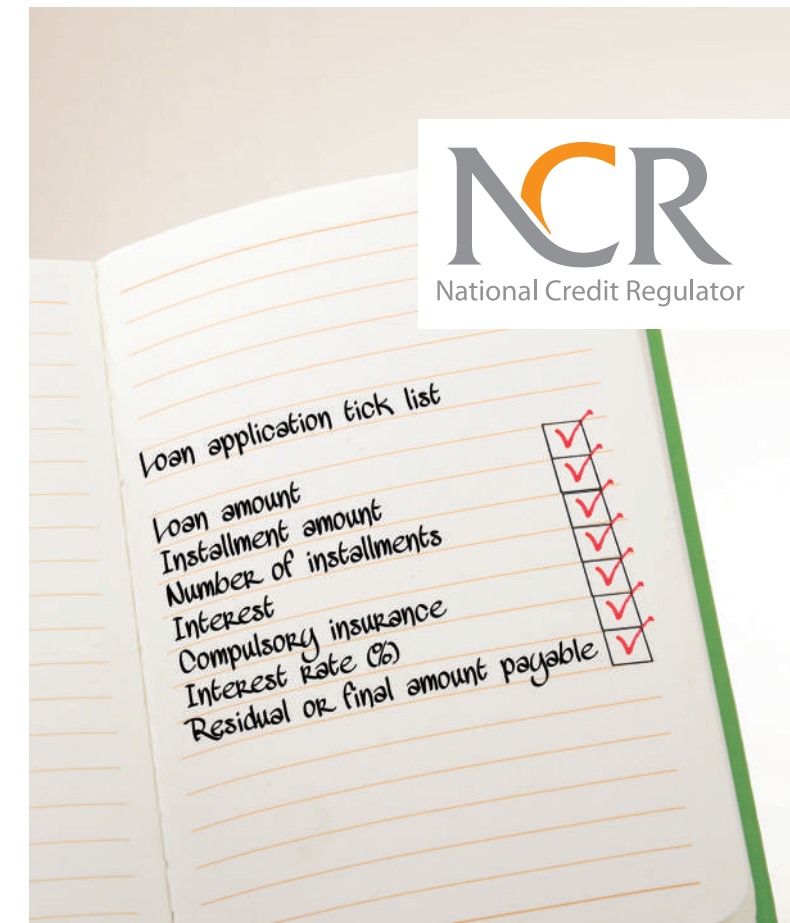
Ke ditshwanelo dife tse o nang le tsone?

- O na le tshwanelo ya go kopa, le go amogela sesupo, sa letlha le tuelo ya bofelo e dirilweng ka lone ya sekoloto.
- O na le tshwanelo ya go kopa, le go amogela sesupo, sa gore a tagafara e kile ya ntshiwa e ntshetswa sekoloto.
- O na le tshwanelo ya go itsise mokopi wa sekoloto gore ga o na maitlamo a semolao a go duela sekoloto gonne se sa duelwe ka ntlha ya fa se fetile dingwaga tse tharo.
- Fa o itsisitse mokopi wa sekoloto gore ga o na maitlamo a semolao a go duela sekoloto ka ntlha ya fa se fetile dingwaga tse tharo, jalo mokopi wa sekoloto o tshwanetse go emisa go ikgolaganya le wena ka bonako.

Fa o ka nna motswasethabelo wa mokopi wa sekoloto a tswela ka go go lelets a le go kopa tuelo mo sekolong se se sa duelweng ka ntlha ya fa se fetile dingwaga tse tharo, kgotsa a go tshwenya kgotsa a go kgerisa le morago ga go mo gakolola gore sekoloto se ga se duelwe ka ntlha ya gore se fetile dingwaga tse tharo, o ka tsenya ngongorego kwa NCR.

7

Ka gale netefatsa gore batlamedi ba gago ba sekoloto ba senola ditshenyegelo tsotlhe tsa kopo ya sekoloto.

Go bona tshedimisetso e ntsi lelets a mo 0860 627 627 | www.ncr.org.za